

Պարսկական փոխառությունները միջին հայերենում

Թերեզա Շահվերդյան

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2023.1-53>

Հանգուցային բառեր. բառապաշարի հարստացման արտաքին միջոց, ուղղակի և միջնորդավորված բառային թափանցումներ, թափանցումների հաճախականություն և ոլորտներ, համանունները՝ հայերեն-պարսկերեն և պարսկերեն-այլ լեզուներ

Նախաբան

Համահայկական բառապաշարի կարևորագույն բաղադրամասերից մեկը միջինհայերենյան շերտն է: Մեր նպատակն այդ շրջանին նվիրված երկհատորանոց բառարանում ամփոփված քանակով ամենաձավալուն փոխառությունների քննություն է: Պարզվեց, որ պարսկական ծագում ունեցող բառապաշարը թեև զգալի է, սակայն զիջում է արաբականին: Մեր խնդիրն է պարզել, թե ինչպես են հայտնվել պարսկական փոխառությունները՝ ուղղակիորեն և, թե՞ միջնորդավորված, պարզել միջնորդ լեզուների առնչությունները հայերին և պարսիկներին՝ հենվելով այն աղբյուրների լեզվական ատաղձի վրա, որոնց հիմքով են կազմվել բառարանները. Տեսականորեն հետաքրքրական են համանունները, սրանց ծագումը, գործնականորեն՝ այդ բառերի կազմությունները, հատկապես ո՞ր ոլորտին են վերաբերում դրանք. այդ հարցերի մի մասը կներկայացնենք այսուհետ:

Հոդվածի բովանդակությունը

Միջին հայերենի շրջանում հայոց լեզվի բառապաշարը հարստացել է բազմաթիվ նոր բառերով. դրանց մի մասը կերտվել է բառապաշարի հարստացման ներքին միջոցներով՝ սեփական բառակազմական տեխնիկայով կամ բառապատճենումներով, մի մասը թափանցել է փոխառություններով: Միջին հայերենի բառաքննությամբ տարբեր մոտեցումներով զբաղվել են բազմաթիվ գիտնականներ ու տարբեր արդյունքներ արձանագրել: Մույն հոդվածում փորձել ենք միջին հայերենի երկհատորանոց բառարանից [3; 4] առանձնացնել փոխառյալ բառեր, ճշտել դրանց թիվը, կազմությունը, հիշատակված աղբյուրների ժամանակաշրջանը, գործածության ոլորտները, նպատակները, անհրաժեշտության շարժառիթները, դրանց համանունները, համարժեքների առկայությունը, հնչյունափոխական օրինաչափությունները, տառադարձումները, երբեմն նաև տրվել են անհրաժեշտ բացատրություններ՝ մեր կարողությունների սահմաններում: Սակայն քանի որ վերոբերյալ հարցերի քննությունը ծավալուն է, և հնարավոր չէ մեկ հոդվածի սահմաններում սպառել, ուստի կներկայացնենք երկու հոդվածներով:

Միջին հայերենում փոխառություններ են կատարվել բազմաթիվ լեզուներից՝ արաբերենից՝ **Ախմախ** (արաբ.) – Հիմար, տխմար, տգետ, անմիտ: Խելքդ է ախմախ, միտքդ է մոլոր, ետքդ կերթայ զինչ ջաղցի սոր (ՀՄՀ, 342), պարսկերենից՝ (**Ակիշ** (պարս.) – Կրակխառնիչ: Ակիշ մի տաքացո՛ւ և պախրեի ճրագու կաթեցո՛ւ ի վերայ (ԳՎ, 213), թուրքերենից՝ (**Բարիշել** – «հաշտվել, խաղաղություն»: Բայց ինքեանց ոչ բարիշեցին, այլ մին զմիւսն փախուցին (ԳԽՅ, 19), հունարենից՝ **Դիալտիկոս**- (հուն.) Տրամախոս: Քերթողն խօսի, դիալտիկոսն տրամաբանէ (ՅՔՅՔ. 193)), լեհերենից՝ **Աբելացիա**, արելացիա (լեհ. apelacja<լատ.appelatio (իրավ.) – Վճռաբեկ գանգաու: Եւ դատաստանն եթող զայս արելացիան մինչն Բ (2) շաբաթ (Կամ. Արձ. 223), լատիներենից՝ (**Ադվոգայթ** (լատ.), գ. Փաստաբան: Սա նախ ադվոգայթ էր, որ է ճարտասան (ՄԼԳԳ, 65, իտալերենից՝ **Գունդուստապլ**, **գունդստապլ** – Սպարապետ, ավագ իշխան: Տու ք պատիւ անուանց ամիրայ... և մի՛ սիր, և պրօքսիմոս, գունդուստապլ, և մարաջախտ (ՆԼ, թղթ., 234-235), ֆրանսերենից՝ **Բրինձ 2** – Իշխան, իշխանորդի, թագածառանգ: Կործանեցաւ և աթոռ բրնձին և պատրեարգին, որ փոխեցաւ ընդ յԱնտաքու (ՄԺ, Ա, 49), գերմաներենից՝ (**Դայլառ**, **դայլար** – Արծաթե դրամ: Եւ Խաչքոն ճուար ետուր, թէ պարտ եմ նմա ԼԵ (35) դայլառ: Եհան ինձի ԿԴ (64) դայլարի ապրանք (Կամ. արձ., 216, 97), եբրայերենից՝ **Բեհեմովթ** (հին եբր.) – Գետաձի: Լկիաթանաւ որ ի ջուրս, և բեհեմովթան որ ի ցամաքային անապատս (ՎՊՏ, 6), ասորերենից՝ **Բուտ 1** (կրոն.) – Հոգևոր տեսուչ՝ վերակացու, եկեղեցական վերատեսուչ: Գիտելի է, զի քորեպիսկոպոս երկու են, մի ձեռնադրեալ և մի՛ ոչ. և պերետուտ է, որ այժմ է բուտ (ՄԳԴ, 88), ուկրաիներենից՝ **Զքաղերդ** – Սփռոց, սուփրա: Դ (4) զքաղերդ, չթուքայ և կէս ձվելէիս (Կամ. արձ., 287), թաթարերենից՝ **Արդուչի** – Դատավոր: Իսկ եկեալ արդուչացն հրամանաւ Մանկու գանին, արարին մեծ խուռութայ (ՄԱՊ, 29), մոնղոլերենից՝ **Արքայուն**, **արքաուն** – Քրիստոնյա: Ասացի թէ, զինչ քրիստոնեայ կայ և արքայունք ընդ ծով և ընդ ցամաք՝ ամենու սիրտն հետ քեզ լաւ են (ՎՊՏ, 207), վրացերենից՝ **Ղեղայ** – Մայր: Զի յիշատակ սա ինձ լիցի, և ծնողացն իմ գովելի՛ Աղա-Սուլդան անուն կոչի, ու մօրն իմ դեղայ մեծ Թուխթէնի (ԺԵ հձհ, Ա, 409), ռումիներենից՝ **Բրքալապ** – Բերդապահ: Եւ Թորոսն ճուար իտուր, թէ գնել է Անտրօնիկ բրքալապէն, դոր և փրկալապին մոհր այլ կա այն եղին վերայ (Կամ. արձ., 308):

Բառարանի հեղինակները գրում են. «Բառարանի հիմքում ընկած է միջին գրական հայերենի այն բառամթերքը, որն ընդգրկում է 12-16-րդ դարերի, մասամբ էլ 17-րդ դարի ինքնուրույն և թարգմանական երկերում վկայված բառերը, ոճերն ու դարձվածքները, որոնք ձևախմաստային առումով բնորոշ չեն գրաբարին և ընդհանրապես չեն հանդիպում 5-11-րդ դարերի մատենագրության մեջ: Բացի այդ, բառարանում որոշակի տեղ է հատկացված մատենագրությամբ չվկայված կամ գրավոր անհայտ հուշարձաններում գործած-

ված այն բառերին, որոնք արձանագրված են միայն միջնադարյան հին ձեռագիր բառարաններում» [3, 3]:

Փոխառությունները կատարվել են տարբեր հաճախականությամբ ու ակտիվությամբ. հատկապես մեծ թիվ են կազմում արաբական, պարսկական, թուրքական, հունական փոխառությունները, որովհետև հայերը միջնադարում գերազանցապես առնչվել են այդ լեզուները կրող ժողովուրդների հետ, և փոխառությունները անուղղակիորեն պարտադրված են եղել:

Պարսկական փոխառություններն, ըստ իմ կատարած վիճակագրության, արաբական փոխառություններից հետո ամենահաճախադեպն են: Դրանց թիվը հասնում է 1773-ի, սակայն այդ բառերը միանշանակ ուղղակիորեն պարսկերենից չեն փոխանցվել, այլ նաև միջնորդավորված՝ հատկապես արաբերենի և թուրքերենի միջոցով: Ուղղակիորեն պարսկերենից կատարված փոխառությունների թիվը 1020 է (ուղղակիորեն պարսկերենից փոխանցված բառերը տե՛ս վերջում), հին պարսկերենից՝ պահլավերենից, միջին հայերենին է անցել ևս 22 բառ. այդ մասին բառարանի հեղինակները կասկած են հայտնում՝ պարսկակա՞ն են, թե՞ ոչ: Հատկապես մեծ թիվ են կազմում արաբերենի միջոցով պարսկական փոխառությունները՝ շուրջ 400 բառ: Շատ են նաև պարսկերեն-թուրքերեն փոխառությունները. դրանց թիվը 95 է: Պարսկերեն-արաբերեն փոխառությունների թիվը կազմում է 4 բառ: Թուրքերեն-պարսկերեն՝ 19 բառ, «հավանաբար» պարսկերենից՝ 24:

Եռալեզու փոխառությունների պատկերը հետևյալն է՝ պարսկերեն-արաբերեն-թուրքերեն՝ 2, արաբերեն-պարսկերեն-թուրքերեն՝ 94, արաբերեն-թուրքերեն-պարսկերեն՝ 28, թուրքերեն-արաբերեն-պարսկերեն՝ 1:

Հետաքրքրական են ԳԱԱ թղթակից անդամ Լավրենտի Հովհաննիսյանի դիտարկումները միջին հայերենի պարսկական փոխառությունների վերաբերյալ. «Գրաբարի իրանական բառաշերտը որակապես տարբերվում է միջին հայերենի (նաև հայ բարբառների) իրանական բառաշերտից: Վերջինս միշտ էլ գիտակցվել է օտար, գրկված լինելով լեզվում արմատավորվելու կենսունակությունից, չի ժառանգվել նաև արդի հայերենին... տարբեր են նաև գրաբարի և միջին հայերենի իրանական փոխառությունների աղբյուրները: Վերջինների փոխառության աղբյուրը նոր պարսկերենն է» [2, 5-6]:

Մեր ուսումնասիրություններից պարզվեց, որ միջինհայերենյան պարսկական փոխառությունների աղբյուրիկ շերտ կա նաև արդի արևելահայերենում, իսկ Լոռու խոսվածքում այն արդեն որակ է կազմում. սրան կանդրադառնանք հաջորդ հրապարակման մեջ:

Կան պատահական մի քանի փոխառություններ՝ թաթարերեն-պարսկերեն՝ 1, թաթարերեն-արաբերեն-պարսկերեն՝ 1, մոնղոլերեն-պարսկերեն՝ 1:

2. Աճառյանը «Հայոց լեզվի պատմության» առաջին մասում [1, 221-222] հայերենի և իրաներենի նման բառերը բաժանում է 4 խմբի.

1. բառեր, որոնք հայերենը և իրաներենը հավասարապես ժառանգել են մայր լեզվից՝ հայր, մայր, տասը,
2. բառեր, որոնք հայերենը փոխ է առել պարսկերենից՝ սպարապետ, իշտրմուղ (ջայլամ): 1-ին և 2-րդ խմբի բառերը ճշտելու ամենաստույգ միջոցը ձայնական օրենքներն են. այսպես, օրինակ, նախալեզվյան *b*, *d*, *g*, *g* դառնում են՝ հայերենի մեջ՝ *պ*, *տ*, *ծ*, *կ*, իրաներենի մեջ՝ *b*, *d*, *z*, *g/j*,
3. բառեր, որոնք 2 լեզուներն էլ փոխ են առել մի 3-րդ աղբյուրից՝ աճպարար. արմատը ստուգաբանվում է տվյալ արմատով՝ աճպ-ն արաբական արմատ է,
4. բառեր, որոնք պարսկերենը փոխառել է հայերենից՝ բարեկենդան, աղյուս (հիշում եմ՝ խաչքար, շանորդի): Բհարկե, այս բառերը պետք է ստուգաբանել հայերենով:

Հր. Աճառյանը գրում է. «Իրանյան բառերի մի մասը օտար ծագում ունի... մենք այդ բառերը բնականաբար պիտի դնենք իրանյան փոխառությունների շարքում, որովհետև իրանյանների միջոցով են անցել մեզ և իրանյան ձև ունեն» [2, 304]:

Հայտնի է, որ *ձ*, *ծ*, *ջ*, *ճ* հնչյունները մայր լեզվից հնդեվրոպական ոչ բոլոր լեզուներն են ժառանգել: Հայերենի եռաստիճան բաղաձայնական համակարգի պայթաշփական հիշյալ հնչյունների առկայությունը Ղափանցյանը բացատրում է կովկասյան լեզուների ազդեցությամբ, Աճառյանը գտնում է, որ մայր լեզվից են անցել: Հավանաբար տարբեր լեզուներում դրանց հանդես գալու-չգալու հաճախականությունը տարբեր պատկեր ունի: Մեր ուսումնասիրություններում *ծ*, *ձ* հնչյուններով պարսկական փոխառություններ չկային, ձ և ջ հնչյուններով հանդես են գալիս ստորև բերված հետևյալ բառերը:

Ճահիլ, ճահար-ճամ- ճամազի-ճամիզ-ճամսաֆրամ-ճան, նան՝ ջան, ճանգ-ճապալի-ճապեստան, ճապստան, ճառահ, ճառահաթ, ճառայ, ճավզ, ճավզի սարվ, ճավզպե, ճավզպուե, ճատվար, ճարսպ, ճարստ, ճարճիր, ճերկայ, ճէնկ, ճէպ, ճէվզայ, ճէտի, ճրտամ, ճիկար, ճիհան, ճիվան, ճիտ, ճլե, ճնդպատասթ, ճոկան, ճոհար, ճուաքքար, ճուլսպ, ճուլիայ, ճուլինար, ճուլսյան, ճուղսպ, ճունուն, ճուտայ, ճօհահիր, ճօշիր, ճօր:

Չաբորն, ջազայ, ջահանգիր, ջհանգիր, ջիհանգիր, ճիհանկիր, ջահրա, ջաղջեր, ջամահաթ, ջամիհաթ, ջումիհաթ, ջան, ջանդար, ջանդիանե, ջանիշին, ջապիւր, ջատու, ջաւշիր, ջօյիր, ջաֆայ, ճաֆար, ջեւէլի, ջիլայու, ջող, ջոմախ, ջուալ, ջուլի ալ, ջուլունհալ, ջուլիտ, ջուպայ, ջվալախի, ջրմի, ջրլի:

Հայտնի է, որ մինչև 12-րդ դար հայերենը ֆ հնչյուն չի ունեցել, հետևաբար ֆ-ով բոլոր բառերը ստույգ փոխառություններ են: Ահա դրանք.

Ֆազլայ, ֆաթիս, ֆաթթ ասալիոն, ֆաթթասալիոն, ֆալաք, ֆէլէքֆ ալիճ, ֆախատ, ֆախրի, ֆաղթ, ֆաղտ, ֆայունիա, ֆառահ, ֆառայ, ֆառաշ,

Ֆարադաթ, ֆարանճամուշկ, ֆարասիոն, ֆարգհանդայ, ֆարխութզին, ֆարման, ֆարսախ, ֆարսահ, ֆարսանկ, ֆարսի, ֆարտ, ֆարֆիզ, ֆարֆիոն ֆարֆիր, ֆաքհայ, ֆետայ, ֆերրֆուռ, ֆել, փել, ֆրս, ֆրսուս, ֆիլ, ֆիլի, ֆիդան, ֆեդան, ֆդան, ֆրդան, ֆինջան, ֆլուս, ֆլֆուլ, ֆնտու, ֆնտուխ, ֆուլան, ֆուվախ, ֆոանկ, ֆոանկի, ֆտուլ, ֆրիաթ, ֆրիատ, ֆրիադ, ֆրեաթ, ֆերեաթ, ֆերեադ, ֆրրաթ, ֆրրիաթ, ֆրիսայի:

Հայտնի է նաև, որ Մեսրոպ Մաշտոցը **օ** գիր չի ստեղծել, այն հետագայում փոխարինել է **աւ** երկբարբառին: Միջին հայերենում օ-ով հանդես են գալիս մի քանի բառեր: Դրանք են՝ **օլուֆայ, օշնա(յ), օշնան, օրդու:**

Մտղենա Մուրադյանը գրում է. «Միջին գրական լեզուն վկայում է դասական հայերենին անձանոթ շուրջ 600 իրանական բառեր՝ մեծ մասամբ նոր պարսկերենից եկող, ինչպես և պահլավերեն, զենդերեն հնագույն բառաձևեր, որ գրաբարի մատենագրությամբ չեն ավանդվել երբեմն պատահականորեն, երբեմն բարբառային և ոչ ընտիր դիտվելով» [5, 224-236]:

Համեմատելով «Ակնարկներ միջին գրական հայերենի պատմության» գրքում Մ. Մուրադյանի հիշատակած բառերը՝ նկատեցինք, որ նրանց մի մասը չկա միջին հայերենի բառարաններում:

Դրանք են՝ բույսեր – *ագատրախտ, սպրուր, ասպրամ, եղրեանի, գրիշկ, թաթրայ, թիթում, լալա, լալագար, խարաք, խերպուե, խուռամ, կնճիթ-կոկան, համիշաբահար, մահդանակ, մարանճու, մեխակ, չուքագ, պեհման, տնտար, տիտար:*

Կենդանիներ – *ըռուպահ, թեքե, թութակ, իշարմուղ, կաչաղակ-ղըրմըզ, ճուռակ, փալանիկ:*

Բնություն – *քեմար, աթաշ, սայտ, հրուանդան:*

Մարդ – *խալ:*

Պետություն, տիտղոս, պաշտոն – *խարան, ազտիհ, արգբեդ, դեհկան, քարգոն, քետխուտայ, մեծավոր, բաճղար:*

Պատերազմ, զենքեր – *ջոկ, սալար, ուրգահ, բահլիկ, ճաւշանիռու, նախմ, նաղմ, նաճակ, յաղել:*

Կրոն. – *դրուժ* (ավանդվել է հին պարսկերենից, Դրուջ աստծո անունն է, որից հայերենում մնացել են դրժել, ուխտադրուժ, դրուժան բառերը):

Առևտուր, դրամ – *ման, խալվար, վաճիպ, սանկ, յոթնոց, նոյնադրամ, դահադրամ, ներհ:*

Հագուստ – *ամլուխտ, մուճակ, բազպան, պեչալ, պլուզ, սարքուլայ, քալափուշ, շարփուշ, մենթան, սեկեք:*

Զարդեղեն – *զըպա, շաւար, պատաշխանի, պատժախ, սեյլան:*

Տնային իրեր – *սպխոր, բողուկ, դաստապրիկ, թափուր, դաւայ, սենի, կանդիս, կար, նաճայ, խալի, փարդա, բոբ, ախեստ:*

Ուտելիք, ըմպելիք – *գրտակ, կուտապ, ման, մեվգա, խմիրե, շիրախուժ:*

լեղանգ, գէրտա, խոշկար, տինար, խոշապ:

Վիճակ, տրամադրություն – *բէումէտ, բոշխնէլ, ռնտանայ, թօնի, ժիր, ռանջ, նիազիլ:*

Վարքագիծ – *ահոկ, դրուժան, իեադ, եադ, ջասուս:*

Հարաբերություններ – *խօշեար, համռահ, տրոն:*

Մասնագիտական բառեր. ա) Արվեստ – *բամբ, դարդաբայ, շաշտա, փէշակար, տաստան, ճուհի,* կա՝ *ջուհի,* որն, ըստ բառարանի, արաբական փոխառություն է՝ *խեղկատակ:*

բ) Շինարարություն – *գաճ, շէշխանայ:*

գ) Քիմիա – *գօլգօդար, դարվազայինէ, գառինայ, սպէտրոդ:*

դ) Բժշկություն – *բուսիտ ուստատ, բրին, գոնջ, ըռուշնայիայ:*

Գյուղատնտեսություն – *չեչ, քնփուշ, ֆրնտու:*

Արհեստ – *կոռգպէտ, ուսթայ, ռէնտէ, պարպար:*

«Միջին հայերենի բազմաբնույթ գրական հուշարձաններում պարսկերեն բառերի գործածությունը միշտ նույն հաճախականությունը չունի, կան հեղինակներ, որոնց լեզվում այդ փոխառությունները շատ չեն. Ն. Շնորհալի, Սմբատ Սպարապետ, Հէթում Պատմիչ, Ն, Պոլիենց, Խ. Կէչառեցի, Ա. Բաղիշեցի, հեղինակներ էլ կան, հիմնականում բանաստեղծներ, որոնց աշխարհիկ, հատկապես սիրային ռոտանավորներում պարսկերեն բառերը, անգամ ռճերը, բավականին մեծ տեղ ունեն. Կ. Երզնկացի, Մ. Նադաշ, Հ. Թլկուրանցի, Գ. Աղթամարցի, Ն. Հովնաթան. այս բանաստեղծների սիրային բանաստեղծությունները անշուշտ հորինվել են միջնադարում լայն ժողովրդականություն վայելող գուսանական արվեստի որոշ հետևողությամբ, մի արվեստ, որը լեցուն էր պարսկերենի տարրերով» [5, 230-231]:

Միջին հայերենի բառարաններից կատարված ուսումնասիրություններից պարզվեց, որ, իմ հաշվումներով, պատկերը այլ է: Այն հեղինակները, ովքեր ամենից շատ են գործածել պարսկական փոխառություններ, հանդես են գալիս հետևյալ հաջորդականությամբ. 81՝ Նահապետ Քուչակ, 67՝ Ամիրդովլաթ Ամասիացի, 45՝ Ժողովածոյք առակաց Վարդանայ, 40՝ Բառքիրք հայոց Ալիկօնայ, 39՝ Կոստանդին Երզնկացի, 38՝ Գրիգորիս Աղթամարցի, 29՝ Ամիրդովլաթ Ամասիացի, 25՝ Ֆրիկ, Դիւան, 23՝ Հովհաննես Թլկուրանցի, 22՝ ԺԵ դարերի հայերեն ձեռագիր հիշատակարաններ (1955 թ.), 22՝ Մարտիրոս Ղրիմեցի, 22՝ Մկրտիչ Նադաշ, 21՝ ԺԴ դարերի հայերեն ձեռագիր հիշատակարաններ, 21՝ Մխիթար Հերացի, 20՝ ԺԵ դարերի հայերեն ձեռագիր հիշատակարաններ, 1967 թ., 20՝ Հայոց նոր վկաներ:

Բառարանում մեծ թիվ են կազմում համանունները՝ *այ, գազ, դայայ, դամ, դաստան, եադի, ըռահայթ, թայիթ, թանգ, թառ, թարկ, թուխթ, լայ, խան, խում, խուպ, խօլ, կուլ, կուլակ, հասայ, հիլայթ, հու, հումայ, դազալ, դայթրան, դալէ, դայիլայ, դայպ, դուպայ, ճուտայ, մայ, միլ, յատայ, նահանկ, նայիպ.*

նշտար, շահրի, շառ, շատնաճ, շարապ, շարաֆ, շիմշիր, շմաթ, շօր, ուղուր, չանկ, պահ, պահր, պաղի, պապ, պուկ, սագ, սալամ, սալայ, սահաթ, սաղ, սանտալ, սարայ, սուք, վատայ, տապաղ, տարպ, տարֆայ, փաս, փուռ, փուր, քալ, քամ, քան, քոս (70 բառ):

Համանունները առաջանում են տարբեր եղանակներով. դրանք կարող են լինել **համարմատ, տարարմատ, փոխառյալ և սեփական**: Համարմատ համանունները համեմատաբար քիչ են, ժամանակի ընթացքում սրանք միմյանցից հեռացել են, մեծ թիվ են կազմում սեփական՝ այսինքն՝ պարսկական-փոխառյալ՝ օտար լեզուներից, համանունները, որոնք անցել են հայերենին տարբեր ճանապարհներով: Այսպես՝ դրանք բառազույգեր են, երբեմն էլ եռանդամ են: Պատկերը հետևյալն է.

Հայերեն-պարսկերեն՝ **ալ**-ը միջին հայերենում **էլ** բառի հնչյունափոխված տարբերակն է, որը ուժգին շեշտով (Էդ. Աղայան) մակբայ է: Պարսկերենից փոխառնվել է երկու իմաստով. **ալ** – 2. (պրսկ. āl). առասպելական չար ոգի, 2. (պրսկ. al) – վառ կարմիր., **թուխթ** 1. (հայ.) – փաստաթուղթ, 2. (պրսկ. tuxt) – ծանրության չափ, **խօլ** 1 (պրսկ. gōl) – գումակ, 2. (հայ.) – գլուխ, հատված, **կուլ** 1. (հայ.) – կլանելը, կուլ տալը, 2. (պրսկ. gul, gol) – վարդ, **հու** 1. (պրսկ. hü) – թարախ, **հու** 2. հայ. ով, **նշտար** 1. (պրսկ. ništār, neštār.) – վիրաբուժական դանակ, 2. տե՛ս նշատիր, նաշադիր, **թառ** 1. (հայ.) – հավի թառ, 2. (պրսկ. tār) – դալար թարմ, պարսկերեն-հայերեն – **թախթ** 1. (պրսկ. taxt)-գահ, աթոռ, 2. (հայ. **թաղթ**) – բույս, թալ, **խուպ** 1(պրսկ. xub) – գեղեցիկ, 2. (հայ.) – կափարիչ, **նահանկ** 1. (հայ.) – նահանգ, երկրամաս, 2. (պրսկ. nāhāng) (կենդ.) – կոկորդիլոս, **շարաֆ** 1. (հայ.) – թարախ, 2. (արաբ., պրսկ. šaraf) – մեծություն, փառք, պատիվ, **շմաթ** 1. (պրսկ. šāmād) – սավան, 2. (հայ.) – եկեղեցու գմբեթի նեղ պատուհան, **չանկ** 1. (հայ.)-ճանկ, 2. (թուրք. çan) – զանգ, **պահ** 1. (պրսկ. bah) – սեռական հակում, 2 (հայ.)-մերթ, երբեմն, **պուկ** 1. պրկի (կզմխս.) – բուկ, կոկորդ, 2. (արաբ. buḡ, պրսկ. buḡ)-եղջերափող, շեփոր, **սալամ** 1. (կենդբ.) – թռչուն, սալամբ, 2. (արաբ., պրսկ. salām, թուրք. selām) – բարև, ողջույն, **փուռ** – 1. հաց թխելու հնոց՝ վառարան, 2. լաստ, 3. (պրսկ. por, թուրք pür.) – փարթամ, լիքը, **փուր** 1-կեղև, 2. (պրսկ. por, թուրք. (pür) – լի, լրիվ, **փուր** 1 – կեղև, 2. (պրսկ. por, թուրք.(pür) – լի, լրիվ, **քալ** 1. – քայլ, 2. (պրսկ. kāl) – ճաղատ, քաչալ, 3. (վր. khali) – կոչական բառ **քա**, **քամ** 1. – քամվածք, 2. (պրսկ.kām) – քիչ, նվազ, **քան** 1. (պրսկ. kan), 2. պես, նման, որպես:

Պարսկերեն-պարսկերեն՝ **Գազ** – 1. (պրսկ. gāz) – ծառ, թուփ, 2. (պրսկ. gaz) – երկարության չափ, **դամ** 1 (պրսկ. dam) – ցանց, ուռկան, 2. (պրսկ. dām) – ձայնակցություն, **խում** 1. (հայ.) – խմելը, 2. (պրսկ. xom) – զինու սափոր, **թանգ** 1. (պրսկ. tang)- ոսկու և արծաթի քաշի չափի միավոր, 2. (պրսկ. tang)- թամբակալ, **թառ** 1. (հայ.) – հավի թառ, 2. (պրսկ. tār)- դալար թարմ, **խան** 1

(պրսկ. xān) – տիտղոս, 2. (պրսկ. xān, xāna) – իջևանատուն, 3. (պրսկ. xān xvān) – ափսե, պնակ, **կուլակ** 1(պրսկ. kolale) – խոպոպիք, 2.(պրսկ. kolak) – գլխի գագաթին բոլորակ ածիլված տեղ, **ջօր** 1 (պրսկ. šur) – աղի, 2.(պրսկ. šur) – իրարանցում, **սազ** 1 (պրսկ. saz), պատշաճ, հարմար, 2. (պրսկ. saz) – երաժշտական գործիք:

Արաբերեն-պարսկերեն՝ **դալալ**- 1(արաբ., պարս. dāllal)-միջնորդ. 2. (պրսկ. dālal) նագանք, պչրանք, **դաստան** 1(պրսկ. dastan)-պատմություն, հեքիաթ, 2. (պրսկ. dāstan)-դավեր, խարդավանք **լալ** 1. (արաբ., la'l, պրսկ. lāl) – թանկարժեք քար, սուտակ, 2. (պրսկ. lal)- համր, **հասայ** 1. (արաբ. hissa, պրսկ. hesse)- մաս, բաժին, 2.(պարս. hasā) -հողի շաղախ ավազի և հարդի հետ, **դուպայ** 1, տե՛ս **կուպայ** (արաբ. gubba) – գմբեթ, 2 (պրսկ. ğuba) – (բժշկ.) – ցան, **շահրի** 1(արաբ. šahriyya) ազնվացեղ գրաստ, 2. (պրսկ. šahri) – քաղաքացի:

Պարսկերեն-թուրքերեն. թուրքերեն՝ **եաղի** 1 (պրսկ., թուրք. yağl) - թշնամի, 2. (թուրք. yağ) – ձեթ, **շիմշիր** 1 (պրսկ. šāmsīr, թուրք. šamsīr)- լայն թուր, սուսեր, 2. (թուրք. šimsīr)-շիմշատ, **սաղ** 1 (պրսկ. sağ) (կզմխս.), -սրունք, 2. (թուրք. sağ))-ամբողջական, լրիվ, 3. (թուրք. siğ) – ծանծաղուտ, ավազուտ:

Արաբերեն-պարսկերեն. արաբերեն՝ ձեթ, **ռահաթ** 1-(արաբ. rayāt)- հպատակ, 2 (պրսկ., արաբ. rahāt) – մխիթարիչ, սփոփիչ:

Պարսկերեն-արաբերեն. պարսկերեն՝ **թարկ** 1 (պրսկ. tark)-բազմանկյուն իրի երես, 2. (արաբ, tark, պրսկ tārċ.) – թողնել, լքել, **դաթրան** 1(արաբ, gatrān, պրսկ. ğātran.) – կուպր, ձյութ, 2 (արաբ. gatrān)- ծառ, մայրի, **դալալ** 1 (արաբ. galb, պրսկ ğalb.) – կեղծած, 2 (արաբ. galb) – սրտի միս, **տարֆայ** 1 (արաբ. tarfa, tārāfa, պրսկ. tārfe) (բժշկ.) – աչքի արյունազեղում, 2. (արաբ. tarfa) (բւբ.)- ծառ, մոշավայրի:

Արաբերեն-պարսկերեն-արաբերեն-թուրքերեն՝ **հիլաթ** 1 (արաբ., պարսիկ. hilāt, hilat)- նենգություն, խարդավանք, **հիլաթ** 2, տե՛ս **հիլաթ** (արաբ. 'illat, թուրք. illet) – հիվանդություն, ցավ:

Պարսկերեն- թուրքերեն-արաբերեն-պարսկերեն՝ **հումայ** 1-(պրսկ. homa, homay, թուրք.hüma) – փյունիկ, դրախտահավ, **հումայ** 2 (արաբ. humma, պրսկ. homma) – (բժշկ.)- ջերմ, տենդ:

Արաբերեն-պարսկերեն-թուրքերեն. պարսկերեն-թուրքերեն՝ **դազալ** 1(արաբ. gazal, պրսկ. ğāzāl) – սիրերգ, 2. տե՛ս դազլ (թուրք kazel.), 3 (պրսկ.) ğazal (կենդր.)-վիր, 4 (թուրք. kazali)- վտանգավոր,

Արաբերեն-պարսկերեն-հունարեն-թուրքերեն. **դալե** 1(արաբ. gal'a, պրսկ. ğal'e)-բերդ, ամբոց, 2 (հուն. galeā, թուրք. gali) – առագաստավոր թիանավ,

Արաբերեն-թուրքերեն-պարսկերեն՝ **դալիլայ** 1(արաբ., թուրք. galya, պարսիկ. ğālye) – կերակրատեսակ, **դալիլայ** 2 (արաբ. galya, պրսկ. ğālye) (քիմ.) – կալաքար, **դալիլայ** 3 (պրսկ. ğālye) – օճանելիք:

Պարսկերեն-թուրքերեն-արաբերեն՝ **ճուտայ**, ջուտայ, ջուդայ 1 (պրսկ. joda, թուրք. jüda) – հեռացած, անջատ, **ճուտայ** 2. տե՛ս ճատե (արաբ. ja'da) (բւբ.) – բույս, խնկոդկուզակ:

Արաբերեն-պարսկերեն-թուրքերեն-թաթարերեն. **մալ** 1(արաբ., պրսկ., թուրք., mal)-հարստություն, ունեցվածք, 2. (թթր. mal) – խոշոր եղջերավոր անասուն:

Արաբերեն-պարսկերեն-թուրք. արաբերեն-պարսկերեն **յատայ** 1, յատար, ատապ, ատաբ (արաբ. azāb, պրսկ., թուրք. azap)-տանջանք, չարչարանք, 2 (արաբ, պրսկ. adab)-քաղաքավարություն, բարեկրթություն:

Արաբերեն-պարսկերեն. արաբերեն-պարսկերեն **նայիպ** 1 (արաբ. na'ib., պրսկ.nayeb), 2.(արաբ. nōba, պրսկ. noube **շարսայ** 1(արաբ., պրսկ. šarab (գինի, խմիչք) – մրգահյութ, օշարակ 2. (արաբ., պրսկ. šarābi (գինեխում), (բժշ.) – ջրգողություն, **տապագ** 1, (արաբ. tabag, պրսկ. tābāg) – պնակ, սկուտեղ, 2.(արաբ., պրսկ. dabbağ) –կաշեգործ:

Արաբերեն-պարսկերեն-հայերեն. **շար** 1(արաբ., պրսկ. šarr, šarr) – չարիք, վնաս, փորձանք. 2. (հայ.)-մուգ կարմիր, շառագ:

Արաբերեն-պարսկերեն-պահլավերեն. նոր պարսկերեն-արաբերեն **շատնաճ** 1(արաբ. šadana, պրսկ. šādne) – արյունաքար, կարմրաքար, **շատնաճ** 2, տե՛ս **շահտանաճ** (պհլ. šahdānak, նոր պրսկ. šah-dane, արաբ. šah-dāna), (բւբ.) – շնամեռուկ, հնդկականեփ, ույն:

Թուրքերեն-պարսկերեն- թուրքերեն. **ուրուր** 1 (թուրք. uğur) – բախտ, հաջողություն. 2. (պրսկ. թուրք. uyğur) – ուլդուրերեն,

Արաբերեն-արաբերեն՝ **պահր** 1 (արաբ. bahr), (բժշկ.) – բերանի տհաճ հոտ 2. (արաբ. bahr, պրսկ. bāhr) –ծով:

Արաբերեն-պարսկերեն-թուրքերեն **պաղի** 1(արաբ., bāgi, պրսկ. baği), մնացած, մյուս, 2. (թուրք. baği) – կախարդիչ, դյութիչ:

Հունարեն-պարսկերեն **պսպ** 1 (հուն. pappas)-կաթուղիկ եկեղեցու առաջնորդ, (պրսկ. bab) (կզմխս.) – ստամոքսաւլք (Pylorus):

Արաբերեն- թուրքերեն-արաբերեն. պարսկերեն-թուրքերեն **սալայ** 1 (արաբ. sala, թուրք. sele)- զամբյուղ, կողով, 2. (արաբ, պրսկ., թուրք. sal ā (t)) – մահմեդականների աղոթք, **սալայ** 1 (արաբ. sala, թուրք. Sele:

Արաբերեն-պարսկերեն. պարսկերեն **սանտայ** 1 (արաբ. sandal, պրսկ. sāndāl) -մշտադալար ծառ, (պրսկ. sāndāl)-սանդալ, մուկ, ոտնաման:

Պարսկերեն-արաբերեն. **սուք** 1. (պրսկ. suk) – վիշտ, ցավ, 2. (արաբ. sük) - պատրաստուկ՝ բաղադրված բուժիչ և անուշահոտ տարրերից:

Արաբերեն-թուրքերեն-պարսկերեն. Պարսկերեն-արաբերեն՝ **սարայ** 1, տե՛ս սարահ (արաբ., թուրք. sar'a, պրսկ. sār'), (բժշկ.) – ընկնավորություն, 2. (պրսկ. sāray, sāra)-տուն, շենք:

Արաբերեն-թուրքերեն-պարսկերեն. արաբերեն, պարսկերեն՝ **վատայ**, 1

(արաբ., թուրք., պրսկ. vāde) – ժամկետ, պայմանաժամ, 2. անստույգ նշ. բառ, տե՛ս **վատահ** (արաբ. vad', vada', պրսկ. vādā'), խեցի (կակղամորթի), 2. քաղրիջան, սմբուկ:

Արաբերեն, արաբերեն, պարսկերեն՝ **տարայ** 1. (արաբ. darb) – զարկ, հարված, 2. (աղավաղված բառ), տե՛ս **սարայ** (արաբ. surb, պրսկ. sorb) – կապար, արձիճ, **փաս** 1 (պրսկ. pas,) – հարգ, պատիվ, 2. (թուրք. pas) – ժանգ:

Պարսկերեն-թուրքերեն՝ **փաս** 1 (պրսկ. pas,)-հարգ, պատիվ, 2.(թուրք. pas)-ժանգ, **քոս** 1(պրսկ.kus. թուրք. kös)- մեծ թմբուկ, 2.(թուրք.koz)- ընկույզ:

Փոխառությունների ցանկ.

Ազար-վիշտ, **նեղություն**, **Ազարիոն-խոտաբույս**, **Ազրախ**-կապույտ, **Աթաշի-կայծոռիկ** (**Աճ՝ այթաշ-հուր**), **Աթաշփարիստ-կրակապաշտ**, **Ալ-էլ, նան այ(ք)-չար ոգի**, նան վառ կարմիր, կրակ, **Աթուռ**-ուսկի, **Ալմաս**, **ալմազ**, **էմաս**-աղամանդ, ալմաստ, **Ակիշ-կրակխառնիչ**, **Ակիբբուս**-խնկեղեգ, **Ահենք**-մագնիս, **Ահմար**-կարմիր, **Ահքայ**-պղտոր, կարմիր, **Ադալ**-ունևոր, **Անգուժատ-գարշահոտ բուսական խեժ**, **Անգուման** –(ան-ը նիսծ.) – անսպասելի, անկասկած, **Անդէճ** – մտածմունք, հոգս, **Անդիշայ** – հոգս, մտածմունք, **Անդոհ** – *անհանգստություն*, *ցավ*, **Անզենեհար** (ան-ը նիսծ.)- չխնայված, **Անթարի** – սոսկադեմ, **Անխուէշարէ** – *սեփականություն*, **Անաստաթ** (ան-ը նիսծ.) – անօգնական, **Անշարմ** (ան-ը նիսծ.) – անամոթ, **Անումէտ** (ան-ը նիսծ.) – անհույս, **Անուշատր** (քիմ.) – անուշադր, **Անսախտ** (ան-ը նիսծ.) – անթամբ, **Անտուզ** – խոտաբույս, **Անփալան** (ան-ը նիսծ) – անհամետ, **Աշհայ** – սպիտակավուն, **Աշմ** -պատվական քար, **Աշրաֆի** – ոսկեդրամ, **Աշկարա** – *ակներև*, **Ապիզար** – *անիծված*, **Ապիլայ** – պզուկ, **Ապլախ** – խայտաբղետ, **Ապուզնայ-կապիկ**, **Ապուռիշ** -ջրի առու, **Ապրահ** – թարկ, բազմանկյուն, **Ապրշում** – մետաքս, **Ապքամայ** – ձկնապուր, **Առան, արան** – հարթավայր, դաշտավայր, **Ասան** -առավոտ, **Ասախ, յասախ, իասախ** – օրենք, արգելք, **Ասիզատէ**– ազնվական, **Ասմանի**– երկնագույն, **Ասպաղույ, ասպաղոլ** – բույս, *ձիականջ*, **Ասպարիմ** – բույս (*դեղորայքի մեջ են օգտագործում*), **Աստառ** -շորի կտոր, **Ասֆանճ** – սպունգ, **Ավաջ** (հին պրսկ. պիլվ.) – աշխարհիկ երգ, տաղ, **Ավճ** – ամենահեռավոր կետը երկրագնդից, **Ավմալի** – թանձր խեժ, **Արախճին** – թասակ, գլխարկ, **Արայիշ** – *հանդես*, **Արապայ** -սայլ, **Արաստուն, արաստայ** – դեղաբույս, **Արմադան** – նվեր, ընծա, **Արայիայ** – աճուկի ուռուցք, **Աւարայ** -պարսպ, անգործ, **Աւէնդին** (բսբ.) – բույս, **Աֆարին** – գոհունակության բացականչություն, **Աֆթիոն** (բսբ.) – դաղձ, **Աֆիտ** -սպիտակ, **Աֆի** – թունավոր օձ, **Բաբուճ** – հողաթափ, **Բադիան** (բսբ.) – սամիթ, **Բազար, պազար** – շուկա, **Բազի** – խաղ, **Բազրկան** – վաճառական, **Բաթ** (2) – բաղ, **Բահադուր** – քաջ, **Բահար, պահար** – զարուն, **Բահր** (1) – օգուտ, շահ, **Բահրակ** (1) – մանավանդ, առանձնապես, **Բահրակ** (2) (պիլվ.) – անասնակերի բաժին, **Բահրամայ** – բրահմայական

կրոնի հետևորդ, **Բահրայ** – հողի վարձ, տասանորդ, **Բաղ** – այգի, **Բաղամ** – բրազիլյան փայտ, **Բանկ** (բսբ.) – մոբնագգիների ընտանիքի բույս, **Բաստիկ** – երջանկություն, **Բարաթ** – մուրհակ, **Բարապար** – հավասար, **Բարդար** – հանձնարարություն կատարող, **Բարչամ** – մազափունջ, **Բեհեշտի** – դրախտային, **Բեշայ** – արհեստ, **Բեզար**, **պեզար** – ձանձրացած, հոգնած, **Բեխապար** – անտեղյակ, **Բեկուման**, **բեկուման**, **բեզուման** – անկասկած, **Բեհեշտ** – դրախտ, **Բեշքմար** – անհամար, **Բեչարայ** – անձարակ, **Բեխիֆաթ** – տղեղ, տձև, **Բեվայֆայ** – անհավատարիմ, **Բետար** – արթուն, զգաստ, **Բեց** – ծառա, **Բիմար** – հիվանդ, **Բուխտան**, **պուխտան**, **բուդտան** – զրպարտանք, **Բունիաթ** – հիմք, **Բունպան** – ձիապան, **Բուվ** (կենդր.) – բու, **Բուտֆարիստ** – կռապաշտ, դիցապաշտ, **Բրինձ** – (1) բրինձ, **Բրիշակ** – վշտացած, տխուր, ավերակ, **Բրսամ** (բժշկ.) – պլնրիտ, **Բրսի անդարու** (բսբ.) – բույս, հովվի բիր, **Բոջէ** – բոխչա, **Գանգո** – գմբեթի վերին մասը, **Գարդան** (բժշ.) – կրկնվող տենդ, **Գալ** – գինու փարջ, **Գեաշտ** – զբոսանք, **Գեհեան** – գութան, **Գգիր** – տանուտերի օգնական, **Զեշ** – կապարձ, նետ, **Գիժ** – խենթ, խելագար, **Գուկիսագնդաձև թմբուկ**, **Գոսակ** – կարճ (մորուքը գոսակ), **Գորզգան** – գայլի վագր, ունեցող (ձի), **Գուզու** – կկու, **Գուլքստան** – վարդագույն, **Գուհար** – գոհար, **Գուման** – կարծիք, հույս, ապավեն, **Գունահ**, **կունահ**, **կիահ** – հանցանք, **Գունահքար** – հանցավոր, **Գունկ** – խողովակ, **Գուրգ** – լախտ, **Գոիձ** – աղաքար, **Գորքստան** – զերեգմանատուն, **Դալալ 2** – նազանք, **Դախդա(յ)** – հատ, միավոր, **Դահան** (հնք.) – դահանակ, **Դահեկ**, **դահիակ**, **դահիաք** – վաճառքի մեկ տասներորդը, **Դահիանգոյ** – տասանորդ, **Դահնայ** (հվմբբ. պրսկ.) – ձեթ, **Դաղ**, **տաղ** – կնիք, **Դաղմաչի** – կնիք խփող, հարկեր գանձող, **Դամ 1** – Ցանց, թակարդ, **2** – Նվագակցող, **Դաման** – հովանավորություն, **Դամդայ** – մաքսատուրք, **Դանդան** – ատամ, լինդ, **Դանիշման**, **դանիշմանդ** – գիտուն, **գիտնական**, **գրագետ մոլլա**, **Դանկ** – անշարժ եկամուտի, անշարժ ունեցվածքի մեկ վեցերորդ մասը, **Դաշտ** – դաշտ, **հարթավայր**, **Դաշտիշոն** – տաշտակ, **Դասպրիկ** – կուժ, սավոր, **Դաստ** – մի ձեռք, **Դաստան 1**, **դէստան**, **տաստան** – պատմություն, հեքիաթ, առակ, **Դաստան 2** – խարդավանք, **Դաստաչար** – մահակ, **Դաստառիչ** – սկիհի ծածկոց (Աճ՝ դաստառակ), **Դաստաքար** – արհեստավոր, **Դաստէ** – դաստա, կապոց, **Դաստրոձա** – փոքր սփռոց, սկիհի ծածկոց, **Դաստուր** – իրավունք, թույլտվություն (Աճ՝ դաստրութիւն), **Դաստուրիաթ** – հրահանգ, առաջադրանք, **Դարաբ** (կենդ.) – փայտփորիկ, **Դարաձայ** – պատուհան, **Դարայ** (հվմբբ. պրսկ.) – լեռների մեջ հարթավայր, **Դարդ**, **տարտ**, **դերդ**, **տէրտ** – ցավ, վիշտ, **Դարիձենիկ** – կինամոն, **բառարանում՝ դարիսեն**, **դարիսեն**, **Դարիձակ** – կաղապար, **Դարպանտ** – կիրճ, լեռնանցք, **Դաւեքար** – պահանջատեր, **Դափ** – թմբուկ, **Դաֆդա**, **տաֆտա**, **թաֆթայ** – դիպակ, **Դեժպուհի** – խարդախ, **Դեհմեքար** – գյուղապետ, **Դըմըշիսի** – դամասկյան, **Դիհ** – կողմ, **Դինիմաղթում**, **դինի**

մաղթում – մատնահար կավ, *Դիան* – տուրքի տեսակ, *Դիֆար* – փեթակի միջնատախտակ, *Ղոլ* – երաժշտական գործիք, *Ղոխն* – ձագարածն փայտե արկղ, *Ղոճ* – խիժատու ծառ, *Ղուշման* – թշնամի, *Դրախտ* – ծառ, *Դրհիմ* – կշռի չափ, *Ղոլայ, սոլայ* – անիվ, *Դոստ* – բարեկամ, *Ղֆանք* – հրացան, *Շայ, յալ* – բաշ, *Շահնի* – կերակրատեսակ, *Շամանի* – եմենական, *Շասյրոն* (բւբ.) – բույս մարդախոտ, *Շասամին* (բւբ.) – հասմիկ, *Շար* – սիրուհի, *Շարաղ, եարախ, ետախ* – հանդերձանք, *Շարաղանի* – դեղնախտով հիվանդ, *Շրիշտայ* – էրիշտա, *Շոնճայ* – առվույտ, *Չաթրլճանայ, գաթլճամ, գաթլճամբ, գաթլճան, գաթլճանբ* – լանջամիզի բորբոքում, պլրիտ, *Չաթրլոայ, գաթրլոեայ* – թոքերի բորբոքում, թոքաբորբ, *Չախմ* – *հարված* (ԱՃ՝ *գախմել*), *Չահլէ, գահլայ* – համբերություն, *Չահր, գէհր* – թույն, *Չամբաղ* (բւբ.) – հիրիկ, *Չամբուտ* (կենդ.) – *պիծակ, կրետ, Չանախ* – *դատարկախոտ, Չապատ* (կենդ.) – մշկակատու, *Չապարճաթ* (*հնք.*) – *տպադիոն, Չառ* – *նսկի* (ԱՃ՝ *գառեկ-նսկեթերթ*), *Չառնիշան* – *նսկեգոծ, Չառգառ* – եգիպտացորեն, *Չառտ* – դեղին, *Չառքաշ* – *նսկեթել, Չար* – *ողբ, հեծեծանք, Չարի* – *ողբ, հեծեծանք, Չար ու ֆիդան* – *հեծեծանք, Չարպագանգ* – *ռազմական մեքենա, Չարպայ, գարբաբ* – *նսկեխոտ, Չարտա* – *փլավ, Չարտալու* – *ծիրան, Չարտաչոպ* (բւբ.) – *կոճապղպեղ, Չաւալ* – *կործանում, Չեն* – *վնաս, Չէիադար* – *սենեկապետ, Չէրա(յ), գէրէ* – *որովհետև, քանի որ, Չէր ու գապար* – *վարուվեր, Չըխիք, գահիք* (բժշկ.) – *նքոց, Չըրվա* – *փլավի տեսակ, Չիար* – *ձիու առասանը կամ թելը, Չիլֆ* – *հյուսք, Չինահար* – *զգուշական բացականչություն, Չնտան* – *բանտ, գնդան, Չոռնա* – *զուռնա, Չուրախայ* – *ներարկում, սրսկիչ, Չո* (հավանաբար պարսկերեն) – *առարկայի տակ, Չոնէխ* (քիմ) – *գառնիկի և ծծմբաթթվի խառնուրդ, Չրեհ* – *գրահ, Չրեւանք, Չրեւանտ* (բւբ.) – *բույս, գրվանդ, Չրիշկ* – *ծոր (Մսիրդ. Մնասիացու մոտ), Հէղար* – *հիշատակ, Հլմ* – *խմացություն, գիտություն, Հիթիտալ* – *հավասարակշռություն, Հզվար* – *գարդ, Հոագ* – *գաղտնիք, Հոագիան* (բւբ.) – *սամիթ, Հոագին* – *ամուր, Հոագդի* (բւբ.) – *հասմիկ, Հոաթիլայ* (կենդ.) – *սարդ, Հոախաթ* – *ձիասարք, Հոախտ* – *ձիասարք, Հոահաթ* 2 – *մխիթարանք, Հոահվան* – *արագավագ, Հոամալ* – *խաբեբա, Հոաման* – *տոնենի, Հոայ* – *թոքեր, Հոանայ* – *գեղեցիկ, դուրեկան, Հոասան* – *խոտաբույս, Հոասու* (կենդ.) – *աքիս, Հոաստ գալ* – *հանդիպել, Հոաստուխ* – *այրած պղինձ, Հոատ* – *առատաձեռն, Հոատեհ* – *կանխող, Հոատուն* (հվնբ. պարսկ.) – *ուղտ, Հոաւան* – *վարժ, Հոաւաշ* (թերևս պարսկ.) – *անխառն, Հոեկան* – *ձրի, Հոեւանդ, Հոեւանտ* (բւբ.) – *բույս, խաչնդեղ, Հոէհին* – *գրավական, Հոիշտայ* (թվում է՝ պրսկ.) – *նոքերի հիվանդություն, Հոիպաս* (բւբ.) – *խավարծիլ, Հոուկայայ* – *կրոնավոր, Հոումանի* – *տոնագույն, Հոումի* – *կարմրավուն, Հոուպիտուս* (բւբ.) – *մատուտակ, Հոքէպրտար* – *ախոռապետ, Հոռշնայ, ըռոշնայի* – *լուսամայր (աչքի դեղ), Հրդվանի* – *ծիրանագույն, Թազի* – *քերծե, Թաթ* – *թաթերի ցեղին պատկանող, Թաթրի, թաթրու* – *սոււմախ, բույս,*

աղտոր (*Աճ՝ թաթրա*), **Թաժա**, **թաժահ**, **թաժայ** – թարմ, նոր, **Թալակ** – թակարդ, **Թախթ** 1 – գահ, **Թախթան այնել** – սրարշավ ընթանալ, **Թախտան** – սվար, **Թաճ** – թագ, **Թաճրիպայ** – փորձարկում, **Թամայ** – ագահ, **Թամաշայ** – տեսարան, **Թամատոտուտ** (բժշկ.) – ջղաձգություն, **Թամիզ** – մաքուր, **Թամղաչի** – հարկեր գանձող, **Թանազ** – երկաթի անագապատ թիթեղ, **Թանաֆ** – պարան, առասան, **Թանզ** – թամբի փոկ, **Թանզ 1**. ոսկու ն արծաթի քաշի միավոր (*Աճ՝ մեծագին*), **Թանազ** – 1. երկաթի անագապատ թիթեղ, 2. թամբակալ, թամբի գոտի, **Թանկիրայ** – կաթսա, **Թանդիայ** (բժշ.) – մաքրում, **Թանուքար** (դղճ.) – բորակ, **Թանսուխ** – արտաստվոր, **Թապար** – կացին, կացնակ, **Թապիհ** – բլուր, **Թապլի** (բժշկ.) – ջրգողություն, **Թառայ** (բար.) – կոտեմ, **Թառպազ** (անարգ.) – թառ նվագող, (փխբ.) որոգայթ լարող, **Թասու** – մի քառորդ դանդի արժողությամբ դրամ, **Թավթայ** – մետաքսե դիպակ, **Թարաճայ** – լուսամուտ, **Թարանկուպին** – մանանա, գազպե, **Թարաֆի տամս** – սաստիկ դաշտանահոսություն, **Թարլայայ**, **թառլալ** (հվբ. պրսկ.) – թառ նվագող, **Թարխան** – հարկից ազատ անձ, **Թարխանայ**, **թարխինայ**, **թարխնայ** – չորթան, **Թարխուն** (բար.) – թարխուն, **Թաւ** – ուժ, գորություն, **Թափառուճ** – զբոսանք, **Թափխալիլ** – բշտիկ, **Թաքլիս** – այրում, կրացում, **Թաքմիտ** – թրջոց, **Թեմազի** – հեծյալ գունդ, գորաբանակ, **Թեզ** – շտապ, **Թեզապ**, **թեզապի ջուր** (քիմ.) – ազոտական թթու, **Թեշ** – փոքր ճնճղուկ, **Թըւանկ** – հրացան, **Թիմար** – խնամք, **Թիննի** (բժշկ.) – կայծուռուցք, **Թիպ առ թիպ** – գունդ առ գունդ, **Թիր** – նետ, **Թիքէ** – մաս, կտոր, պատառ, **Թլայ** – ոսկի, **Թլիսմ**, **թէլիսմ** – թալիսման, **Թուայ** – թոնիր, **Թուանզչի**, **թուանզչի** – հրացանակիր, **Թութակ** – թռչուն, **Թուրի** – թուրակ (*Աճ՝ աչքի դեղ*), **Թուխթ 2** – ծանրության չափ, **Թուխլուխ** – արքունի դրոշ, պատվանշան, **Թուխմարան** (բար.) – դանդուռ, **Թուման** – դրամի միավոր, **Թուռշի**, **թուռուչի** – թթու դրած բանջարեղեն, **Թուտարի** (բար.) – բույս, աղբաղբուկ, **Թուրունդայ** – երախայրիք, **Թուրուշ** – նեղացած, **Թուրքման** – թուրքմեն, **Թոխ** – դրոշ, **Թոնի** – տիսմար, **Ժանկառ** – ժանգառ, **Ժանկառի** – ժանգագոգույն, **Ժիվա(յ)** – սնդիկ, **Բլդար** – ասպատակ, **Բշխուն** (բար.) – խաչնդեղ, **Բշտրմուդ**, **իշտմուդ** – ջայլամ, **Լաթ** – կտոր, **Լալ 2** – համր, **Լալա** – դայակ (*Աճ՝ կակաչ*), **Լախլախայ** – անուշահոտ քուրք (*Աճ՝ բույս*), **Լախտ** – գավազան, գոտի, **Լական** – կոնք, **Լադիայ** (բար.) – իշակաթնուկ, **Լաճուրատ** – վառ կապույտ գույնի ներկ, **Լալիլայեայ** – օրորոցային երգ, **Լաշ** – լեշ, **Լաշքար**, **լաշկար** – բանակ, **Լաչակ** – գլխաշոր, **Լասրրդաս**, **լասիրդաս** – քնախտ, **Լոթի** – ստահակ, **Լուլայ** – խողովակ, **Խաղար** – գավաթ, **Խազիան** – պահապան, **Խաթմի** (բար.) – տուղտ, **Խալաչուրի** – դամասկյան կեռ թուր, **Խալի** – գորգ, **Խալիչայ** – գորգ, **Խալխալ** – ոտքի ապարանջան, **Խավվեթ** – դատարկ, **Խաղան** – թագավոր, **Խամ** – տամուկ, **Խանազիր**, **խանազիրայ** (բժշկ.) – խոզուկ, **Խանայ** – տուն, **Խաշխաշ** (բար.) – կակաչ, **Խառթուրթ** (բար.) – կոկոռշենի, **Խավան** – հավանգ, **Խատար խիար** –

խիարուկ, Խարագա – քարացած հյուժ եղջերավոր անասունների ստամոքսում, *Խարավզաղ* – ապօրինածին, *Խարաստին* (կենդ.) – անձրևորդ, *Խարզահրայ* (բսբ.) – դափնեկարդ, *Խար խիար* (տե՛ս խիարուկ (բսբ.)) – կատաղի վարունգ, *Խարունդայ* – ջորեպան (Աճ՝ իշավար), *Խարպիզակ* (պհլ., պրսկ.) – սեխ, *Խարպուէ* -հիլ, *Խաւանդ* – տիրուհի, *Խէրանդէճ* –բարի, *Խիարակ*-խիարուկ, *Խիշտ-նիզակ*, *Խնախ*, *խնաղ* (բժշկ.) – անգինա, *Խնդուզ*, *խնտուզ* (կենդբ.) – կուղբ, ջրշուն, *Խոնչայ* – մատուցարան, *Խոստանդկար* (պհլ.)- ավարառու (Աճ՝ խոստակդար), *Խով* (թերևս պրսկ.)- քրտինք, *Խոտրուֆ, դօտրուպ, դօտրուֆ* (բժշկ.) -խորեա, նյարդային հիվանդություն, *Խորփրքստ* (բսբ.) – խավարծիխ (Աճ՝ արնածաղիկ), *Խում* 2- սափոր, *Խույ* – բնավորություն, *Խունի* – արյունալի, *Խուշկի* – թրիք, *Խուշկիկ*, *խուշկեկ* – չորացած, *Խուշտաշ* -մտերիմ, *Խուպ* 1- խուփ, խուբ, *Խոբ* – գեղեցիկ, սիրուն, *Խուրճին* – խուրջին, *Խուրմայ* – արմավ, *Խայթի, դպտի* – քրիստոնյա եգիպտացի, *Խօլ* 1 – Գումակ, *Խօն* – խոնչա, *Խօշ* – լավ, *Խօշապ* – մրգաջուր, *Խօջայ* -վաճառական, *Կազի* – բարակ կտոր, *Կազուր* – ներկարար, *Կամկար* – կամաց, *Կանդանայ* (բսբ.) – բույս, պրաս, *Կանկալ* – կատակ, խաղ, *Կանկար* (բսբ.) – բույս, արտիճուկ, *Կասպարայ* (բսբ.) – բույս, կասպար, *Կասրցախ* (բսբ.) բույս, կասպար, *Կասլայ* (բսբ.) – դափնի, *Կավարս, կաւարս* – մաշկի հիվանդություն, *Կավզ* – ընկույզ, *Կավզաշմ, կաւզաշմ* (բսբ.) – բույս, երիցուկ, *Կարաւ* – ցուլ, *Կարքազ* (կենդ.) – թռչուն, գառնանգղ, *Կեզնել* – թեթել, *Կենտուրական* – խնկաբույր, *Կէրտան* -վիզ, *Կիլի հէքմաթ* – կավի տեսակ, *Կիւլպէտ* – մանյակ, *Կլէ* – գանգատ, *Կոնտոդ* – անդամալույծ (Աճ՝ կոնդ), *Կոտոշ* – եղջուր, *Կուլակ 1* -խոպոպներ, խոպոպիք, *Կուլակ 2*- գլխին ածիլված տեղ, *Կուլանկուպին* – վարդի մուրաբա, *Կուլապ* -վարդաջուր, *Կուլգար* – ծաղկունք, *Կուլիստան* – վարդաստան, *Կուլկուն*- վարդագույն, *Կուվանտայ, կուվադա* – գուսան, *Կօշկօշ* – երկար ականջներ, *Հագարճասան* (բսբ.) – լոշտակ, *Հագար տաստան, հագար դաստան* – սոխակ, *Հայահայի* – մահացու, *Հայիլայ, հլէլիճ* – պտուղ, *Համիմաղ* (պհլ.) – ոսոխ, *Համ... համ* – ն՛...ն՛, *Համշիրակ, համշիրայ, համշիրաք* (պհլ., պրսկ.) – հայրենակից, *Հայաթ* – բակ, *Հայասայ* – գոտի, *Հայֆարիխօն, հայֆարիդոն* (բսբ.) – բույս, սրոհունդ, *Հանգամայ* – ամբոխ, *Հաշիշի* – շիայի հետևորդ, *Հաշու, յաշու* – տագնապ, *Հատի* (թերևս պրսկ.) – տոչորոդ, *Հատր պաշ* – եղի ը աչալուրջ, պատրաստ, *Հարակաշ* (պհլ.)- վարուցանքի ընկերակից, *Հաւան*- հավանգ, *Հաւիժայ* (բսբ.) – բույս, շիկատակ, *Հաւոլէ* (թերևս պրսկ.) (բժշկ.) – եղնջացան, *Համիան* – քսակ, *Հէշրաթ* – խնջույք, *Հէչ* -բնավ, *Հոմնէս* – սիսեռ, *Հորդէ* – ստորաքարշ, *Հու 1* – թարախ, *Հունար* (պհլ.,պրսկ.) – հնարագիտություն, *Ղայիլայ 3* – օձանելիք, *Ղանապ* (բսբ.) – բույս, կանեփ, *Ղանդայ, ըրաթիլայ* (կենդբ.) – սարդ, *Ղասայեան* – սրտխառնուք, *Ղասիտայ* – ներբող, *Ղասուլ* (բսբ.) – բույս, օձառախոտ, *Ղասայ, դարպ* (բժշկ.) – աչքի մոտ գեղձի գերած, *Ղարանփուլ*

(բւբ.) – մեխակ, *Ղարիմ* – պարտատեր, *Ղարդարա* – խոչափողի ողողում, *Ղաֆր ըլ եահուտ, դաֆր ուլ եահուտ* – սև ձյութ, *Ղրում* – վեհափառ, *Ղիմաթ* – գին, *Ղիմաթի* – պատվական, *Ղիմայ* – լցոն, *Ղիշայ* (բժշկ.) – ոսպնյակի մթագնում, *Ղշուան* (բժշկ.) – տեսողության թուլություն, *Ղուտրուպ* (բժշկ.) – խորեա, *Ղոնձայ, դոնջայ, դոնձէ, դունջայ* – կոկոն, *Ղոշոտություն* (թերևս պրսկ.) – հաճույք, *Ճահար* – կանաչավուն աչքերով, *Ճամ* – թաս, *Ճամագի* – ուղտ, *Ճամիզ* (բւբ.) – թզենի, *Ճանսաֆրամ* (բւբ.) – բույս, ռեհան, *Ճան* – կյանք, տե՛ս նաև *Չան, Ճանգ* – ճանկ, *Ճապալի* – լեռնային, *Ճապեստան, Ճապստան* – զինանոց, *Ճատվար* (բւբ.) – բույս, օշինդր, *Ճարապ* (բժշկ.) – կեղաքոս, *Ճարասիոն* (բւբ.) – զանգակաձաղիկ, *Ճերկայ* – խումբ, *Ճէնկ* – վեճ, *Ճեղպատասթ* – կղբի ձու, *Ճոկան* – կեռ գլխով գավազան, *մական, ցուպ, Ճուարքար* – պատասխանատու, *Մագարիոն* (բւբ.) – բույս, տերևատ, *Մագրերան* – գալարված, *Մաթարիս* – նիզ, *Մալամաթ* – կշտամբանք, *Մախսուտ, մահսուտ* – չարակամ, *Մակար* – մի՞թե, գուցե, միգուցե, ուր էր թե, բայց միայն, *Մահնուտայ* – խեժային թանձր նյութ բույսից, սակամոն, *Մահուտանայ* – բույս, քռեկան, *Չախրուն*, *Մադտել* – կտրել, *Մադրիպ* – մավր, *Մայայ* – թթխմոր, *խաշ (ԱՃ՝ մայա), Մայպէհ* – եփած սերկկիլ, *Մանջաղ* – ունելի, *Մաշ* (բւբ.) – թիթեռնաձաղկավորների ընտանիքին պատկանող բույս (*ԱՃ՝ ընդդէն*), *Մաշալայ* – ջահ, *Մաշարայ* – աճու, *Մաշարի* (բժշկ.) – խոց, *Մասարիիայ* (կզմխս.) – միջընդերք, *Մաստան* – հարբած, *Մասրայ* – կարագ, *Մարամաթ* – նորոգում, *Մարգագ* 2 (հին պրսկ.) – հայկական տումարի տասնմեկերորդ ամիսը, *Մարդակ* (կզմխս.) – բիբ, *Մարխ* – (բւբ.) սոճագգի ծառ, *Մարձել* – մերսել, *Մարդաշիշայ* (հնք.) – ծմբաքար, *Մարմուհրայ* – ոսկրագնդիկ օձերի գլխից իբր հմայելու գորություն, *Մարվ* – բույս, *ալվորեկ, Մարթուլ, մաֆթուլ, մէհտուլ* – մետաղալար, *Մարի* – լուրթ, *Մարուքայ, մքուքայ, մքքայ* – մաքոք, կկոց (ջուլիակի), կալվածատեր, *Մէշպահար, մէշպար, մէշպիհար* (բւբ.) – բույս, եզան աչք, *Մէստան* – խումար, *Մէստանայ* – հարբած, *Միրգայ* – արքայագն, *Մեթուր, մնփուր* (բւբ.) – բույս, *գիշերային մանուշակ, Մոմրուդան, մոմրուվան, մոմրովան* – քուրք, մումձեթ, *Մուգի* – վնասակար, *Մուշտակ* (պիլ., պրսկ.) – քուրք, *Մուշք* – յուղային նյութ, *Մուստառ* – քաղցու, *Մուրտասանկ* – կապարի օքսիդ, *Մսար* (անստույգ պրսկ.) – սեղմակ, *Յարդու* – ձիավարժ, հեծնորդ, *Յարյար* (բւբ.) – փոքր ծառ, *Յեամեկ* (բւբ.) – թուփ, *հասմիկ, Յերդնիսայ* (բժշկ.) – իշիաս, *Նալբանդ* – պայտար, *Նախ* – թել, *Նախնայ* – եղունգ, (բժշկ.) – փառ, *Նախու* – բամբակե, *Նախունօր* – մատնաշունչ, *Նահանկ* 2 (կենդ.) – կոկորդիլոս, *Նահիլ նարկիլ* (բւբ.) – ծառ, կոկոսյան արմավենի, *Նադարաճի* – դափահար, *Նադարա* – հարվածային գործիք, դափ, *Նադիպ* – առաջնորդ, *Նադմ* – *ական, Նաճախ* – սակր, *Նանխուայ, նանխուհ, նանխուայ, նանխուհ, նանխոհ* (բուս.) – բույս, հացաղեղ, *Նաշֆ* – ներծծում, *Նագարիլ* – հարկադրվել, *Նասուր* (բժշկ.) –

խլվակ, **Նավասիր** – տե՛ս նասուր, **Նատար** – չքավոր, **Նարզեզ**, **նարզիզ** – ծաղիկ, նարզես (հնարավոր է փոխառվել է հունարենից կապված Նարկիսոսի՝ Նարզիզի առասպելի հետ) **Նարդ**, **նարդին** (բւբ.) – բույս, նարդոս, **Նարինջ** – նարնջենի, **Նարի ֆարսի** (բժշկ.) – կայծուռուցք, **Նարճիլ** – կոկոս, **Նարմուլ** – փափուկ, **Նարմուշկ** – վայրի նոնենու ծաղիկ, **Նարտ 2** – նարդի, **Նարտան** – նոան հատիկներ, **Նաուոզ** – նոր տարի, **Նափաթ** – մարտ, կոիվ, **Նաֆայ** – մշկայծյամի պարկը, **Նաֆիր** – գալարափող, **Նաֆտի** – նավթի, նավթային, **Նեհ** – սակ, սակագին, **Նեշուպայ** – ըմպելիք, **Նեսնաս** (կենդր.) – օրանգուտան, **Նեքպայ** – քամու տեսակ, **Նիազիլ** – վրոդվվել, **Նիզար** – վտիտ, **Նկին** – օդ, մատանի, **Նշաստակ**, **նշաստայ** (պիլ., պրսկ.) – *ցորենի օսլա*, **Նշատիր**, **նշատր** – անուշադր, **Նշդար**, **նշդարենի**, **նշդարի**, **նշդարինի** – ծառ, եղևնի, **Նշտար 1** – վիրաբուժական դանակ, **Նուրայ** – հանգած կիր մկնդեղի հետ՝ մարմնի մազերը վերացնելու համար, **Նիատար** (անստույգ բառ, թերևս պրսկ.) – բարեկեցություն, **Նօշրպայ** – պղնձե փարչ, **Շաթիր** – սուրհանդակ, **Շալ** – բրդե կտոր, **Շալդամ** – շողգամ, **Շախ շախ** – բաժան-բաժան, **Շահ** – արքա, **Շահանճիր** (բւբ.) – թզենի, **Շահգատայ** – արքայորդի, **Շահէն** (կենդր.) – բազե, **Շահթաուճ** – ծխաբույս, **Շահի** – արծաթ դրամ, **Շահնայ** – *հարկահավաք պաշտոնյա*, **Շահնշահ** – արքայից արքա, **Շահնշի** – պատշգամբ, **Շահպալութ** – շաղգամ, **Շահ պլպուլ** – սոխակ, **Շահ ոահ**, **շահոահ** – լայն ճանապարհ, **Շահ սարի ըռուան**, **շահ սելվի րեվան** – արքայանոճի, փխբ. սլացիկ հասակ, **Շահսաֆրամ**, **շահսաֆրան** – ըռահան, ռեհան, **Շահվար** – մեծ, ազնիվ մարգարիտ, **Շահտանճ**, **շահտանայ** (պիլ., նպրսկ.) (բւբ.) – բույս, շնամեռուկ, հնդկականեփ, **Շահր** – քաղաք, **Շահրաստան**, **շահրիստան** – մեծ և շեն քաղաք, **Շահրի 2** – քաղաքացի, **Շաղաւաթ 2** – աղետ, **Շաղգամ** – շողգամ, **Շամաթ** – արծաթաթել կտոր, **Շամի** – սիրիական, **Շամիմայ**, **շամիայ** (կզմխս.) – արգանդի թաղանթ, **Շամտան** – մոմակալ, աշտանակ, **Շայիրայ** (կզմխս.) – աչքի գարեկ, **Շանկիար** (բւբ.) – բույս, **շիխար**, **Շանճար** (բւբ.) – շանիկար, շիխար, **Շանպալիթ** (բւբ.) – բույս, շնդեղ, **Շապաղ** – գթություն, **Շապաշ** – կեցցե, **Շապիար 1** – հալվե, 2. քնաբեր բուժական իյուս, **Շատի**, **շատիկ** (պիլ., պրսկ.) – ուրախություն, **Շար** – մետաքսից նուրբ գործվածք՝ կտոր, **շղարշ**, **Շարաֆխանէ** – զինետուն, **Շաւահիր** – մարգարիտ, **Շալրայ** – Սիրիուս (պայծառ աստղ), **Շաքարֆրոուշ** – շաքարավաճառ, **Շաքըրլայ** – շաքարաշուրթ, փխբ. քաղցրալեզու, **Շաֆթալու** – դեղձենի, դեղձ, **Շեխգաղէ** – շէյխի որդի, **Շեշխանա** – վեցանկյունի շիւնություն, **Շերխիշտ** – մանանա, **Շերդաց(ն)** (աստղգ.) – գայլի համաստեղություն, **Շեքեր** – շաքար, **Շիւշատ** (բւբ.) – մշտադալար թումփ, **Շիշակ 1**. վեց ամսական հորթ կամ երկու տարեկան ոչխար, **Շիվայ** – պերճախոս, **Շիրամկաճ** – կաթի մեջ թրջած ամլաճ, **Շիրայ** – քաղցր հյութ, **Շիրիբախթ** – ձեթ, **Շիրին** – քաղցր, **Շիրինայ** (բժշկ.) – ցան, **Շիւան** – ողբ, **Շիֆէ** –

նազելիություն, **Շխուս** (բժշկ.) – կոմա, **Շմաթ 1** – քարակ կրծկալ (Աճ՝ գոգնոց), **Շմաս, շանաս** – արևապաշտ, **Շոմին** – սպանախ, **Շոնիզ, շոնիս** (բւբ.) – բույս, արջնդեղ, **Շորայ** (բւբ.) – բույս, օշան, **Շորվայ** – ապուր, **Շուշիմիր** – հիլ, **Շայքարայ** (բժշկ.) – հավկուրություն, **Շրեշ** (բւբ.) – բույս, շրեշտ, **Շօր1** – աղի, **Շօր 2** – մրցություն, **ՈՒնգուր** – ական փորել, **ՈՒրդգահ** – գորքի կայան՝ ճամբար, **բանակատեղի, Չալ** – խայտագորշ, **Չալիշել** – կովել, **Չախու** – դանակ, **Չախուեկ** – ծալովի դանակ, **Չահ** – հոր, **Չայշիգուրպայ** (հնք.) – կատվակն (թանկագին քար), **Չանգաւոր** (բժշկ.) – քաղցկեղ, **Չանկ 2** – տավիղ, **Չանկալաստան, չանկալիստան, չանգալիստան** – անտառներ, **Չանկի** – նվագածու, **Չաշնի** – ճաշակում, **Չատար** – հովանոց, **Չարե** – ճար, **Չարեք** – մեկ խառորդ, **Չարխ** – աղեղ (Աճ՝ չարխավոր-աղեղնավոր), **Չարուխ** – տրեխ, **Չարչի** – մանրավաճառ, **Չարտախ** – տաղավար, **Չափառ** – սուրհանդակ, **Չափոաս** – ճարմանդ, **Չեշմ** – ակնոց, **Չինար, չինարի** (բւբ.) – ծառ, արևելյան սոսի, **Չինի** – չինական, **Չնուշկ** – ոտնաման, **Չուգուր** – գործիք՝ ջութակի նման, **Չօպկի** – արագոտն, **Պալատի** – քաղաքային, **Պալափուշ** – թիկնոց, **Պախլաթ ըլ համլայ, պախլաթ ըլ համղայ, պախլաթուլ համղայ** (բւբ.) – բույս, դանդուռ, **Պահ 1** – հղի, **Պահրե 1** – շահ, 2 – վայելք, **Պաղան** – համետ, **Պաղպան** – պարտիզպան, **Պաղպանչի** – այգեպան, **Պանաւշ, պանաֆշ** – մանուշակագույն, **Պանաֆշե** (բւբ.) – մանուշակ, **Պանճանկուշտ** (բւբ.) – թփաբույս, **Պապ 2** (կզմխս.) – ստամոքսաէլք, ներքևում կրկնվում է՝ **պավապ, Պապայ** – հայր (Աճ՝ **պապ-մեծ հայր**), **Պաջ** – հարկ, տուրք, **Պասղաղ** – կառավարիչ, **Պատախշի** – լեռան անունից՝ բաղախյան, բաղախչի, **Պատաշխան** – բաղախչանյան, բաղախչանի՝ լեռան անունից, **Պատի սեպահ** – մեղմ արևելյան քամի, **Պատխունամ** (թերևս՝ պրսկ.) – գրաստների հիվանդություն, **Պատմուհրա** – փագահր, փանգահր, այծյամների, վիթերի, եղնիկների լեղապարկում գոյացող ծանր նյութ՝ բնական հակաթույն, **Պատվարդ, պատվարտ** (բւբ.) – բույս, հողմածաղիկ, **Պարանճասիֆ** (բւբ.) – բույս, օշինդր, **Պարրեղ** (թերևս պրսկ.) – շողշողուն, **Պեյան** – հասկանալի, պարզ, **Պեյման** – անարգել, **Պեխեր** – անօգուտ, **Պեկեահ** – տարածամ, **Պեկուման** – անկասկած, **Պեհալ, բեհալ** – անգոր, **Պեհիսապ, պեհրսապ** – անթիվ, անհամար, **Պեղալատ** – անթերի, **Պեճատա** (հնք.) – նոնաքար, **Պեճունաթ** – ապերախտ, **Պեճուրատ** – նպատակին չհասած, **Պեճրաթ** – անգութ, **Պեշ** (բւբ.) – բույս, ընձախտտ, **Պեշմուշկ, պեշմուշ** (բւբ.) – բույս, ընձախտտ, **Պեումեւտ, բեւմեւտ** – անհույս, **Պեւուշ, բեւուշ** – ուշակորույս, **Պեչայ, պեչայ** – քող, **Պեվախտ** – անպատեհ, **Պեւաւ, բեւաւ** – սրբնթաց ձի, **Պեւմուշք** (բւբ.) ծառ, ուռի, **Պըղտ** – եփուկ, **Պըրե** – գոնե, թեկուզ, **Պիսակ (պիւ.), (բժշկ.)** – բորոտ, **պիզմենտագուրկ սպիտակ բծեր մաշկի վրա, Պլատիկ** – գավազան, **Պշաուու, պախուու** – շղթաներ (ձիերի), **Պորայ** (քիմ.) – բորակ, **Պուզետան, պուզետան, պուզիտան** (բւբ.) – բույս, խոլորձ, **Պուսատ** – մարջան, **Պուսիր**

(բւբ.) – բույս, խոնդատ, **Պսուր** (բժշկ.) – թարախաբշտիկ, **Պտունի տմաղ** (կզմխս.) – ուղեղաբուն, **Պօստան, բոստան, բօստան** – այգի, պարտեզ, **Ջաբբուն** (անստույգ, թերևս՝ պրսկ.) – բռնի, **Ջահանգիր, ջհանգիր, ջհիանգիր, ճհիանկիր** – աշխարհակալ, **Ջահրա** – ճախարակ, **Ջաղջեր** – *անորավարտիք*, **Ջամահաթ, ջամհիաթ, ջումհաթ** 1 – բնակչություն, 2 – ամբոխ, **Ջան** – փաղաքշական բառ, **Ջանդար** – *թիկնապահ*, **Ջանիշին** – տեղապահ, **Ջապիր** – շրջապարիսպ, **Ջատու** – կախարդ, **Ճաֆար** – գրբացություն, **Ջեւէլի** – պետությանը պարկեր մատակարարելու պարտավորություն, **Ջիլայու** – երասան, **Ջող** – ճիպոտ, **Ջոմախ** – մահակ, **Ջուալ** – պարկ, **Ջուլիակ, ջուլուիակ** – *մանածագործ*, **Ջուխտ** (*պիլ.*) – *գույգ*, **Ջվալախի** – խաբեբա, **Ջրմի, ջրի** 1 – կատաղի, 2 – աղքատ, **Ռահվար** – *հանգիստ քայլքով (ձիու մասին)*, **Ռանկ, ըռանկ, ըռանգ, ըանգ** – գույն, երանգ, **Ռանչպար** – աշխատավոր, **Ռեվան** – *ընթացք*, **սահուն քայլք**, **Ռատի** – մեծահոգություն, **Ռեյկան** – անվճար, **Ռէ** – ատամնաշար, **Ռուփիկ** – թաշկինակ, **Ռօշան** – *պարզ, հստակ*, **Սազ** – *շենքի կտուրի թեք մակարդակը*, **Սազ 1** – պատշաճ, **Սազ 2** – երաժշտական գործիք, **Սազգար** – սրտակից, **Սազել** – հարմարեցնել, **Սազեսազ** – սագական, պատշաճ, **Սազթըփել** – տեսքից զցել, **Սախտել, սախթել, սաղթել 1** – *պատրաստել, կառուցել, շինել, կերտել, ստեղծել*, 2 – *ձին հանդերձել, թամբել*, **Սախտիան** – սեկ (այժի կամ ոչխարի նուրբ կաշի), **Սակնակ** – հեկեկանք, **Սահաթիանայ** – մեծ ժամացույցի աշխատանոց, **Սահրատ, սահրաթ** – սահման, **Սաղ 1** (կզմխս.) – սրունք, **Սաղի, սախի** – մատովակ, **Սաղրխ** – փրկագին, **Սալվան, սէան, սավան** – փոքր հովանոց, վրան, **Սանդարաս, սանդարոս** – ջնարակ, **Սանիաթքար** – արհեստավոր, **Սանճատ** (բւբ.) – *ծառ, փշատենի*, **Սանտալ 2** – *հողաթափ, սանդալ*, **Սապապ, սաբաբ, սաբապ, սապաբ, սէպապ, սէպէպ** -1. պատճատ, 2. պատճառով, **Սապզի** – կանաչեղեն, **Սապուսայ** – գլխի թեփ, **Սավդայ** – առևտուր, **Սարախունճ** – *գլխաշոր (ԱՃ՝ սարաղունճ)*, **Սարաղունճ** – *հերակալ, վարսակալ (ԱՃ՝ սարասխի-գլխագարդ)*, **Սարայ 2** – տուն, շենք, **Սարասիմայ** – շփոթված, **Սարաւոյթ** – պալատ, **Սարխօշ** – հարբած, **Սարկարտան** – մոլոր, անճար, **Սարկին** – ծերտ, **Սարմիայ** – դրամագլուխ, **Սարսամ** (բժշկ.) – մենինգիտ, **Սարվ** (բւբ.) – *ծառ, նոճի*, **Սարտար 1** – գորքի գլխավոր հրամանատար, 2 – կուսակալ, **Սարքար** – տեր, պետ, **Սաւատ** – պատճեն, **Սաւն** – նմանություն, **Սաքուլայ** – գնդակ, **Սաֆայ** (բժշկ.) – որքին՝ մաշկային հիվանդություն, մկնատամ, **Սաֆիր** – շափյուղա, **Սէրսէր** – ծայրեծայր, **Սէքպայ** – կերակուր, **Սիահ, սիհահ** – սև, սևագույն, **Սիմուրկ, սիմուրք** – փյունիկ, **Սիպայ** – պատնեշ, **Սուսամբար, սուսանպար** (բւբ.) – բույս, ուրց, **վայրի ծոթրին, Սիպախ** (հվնբ. պրսկ.) – կրակոտ, **Սիէտար** – զինակիր, **Սոնիճ** (բւբ.) – բույս, *արջնդեղ, սև գնդիկ*, **Սուլայ** (բժշկ.) – ուռուցք, **Սումպուլ** (բւբ.) – բույս, սմբուլ, **Սուռնայ** – սրինգ, **Սուսան** (բւբ.) – բույս, շուշան, **Սուսանի** – կապտավուն, **Սուսար** – նախշերով

կտոր, **Սուրխամահի** (կենդնբ.) – ձուկ, կարմրախայտ, **Սուրմայ** – ծարիր, **Սուք 1** – վիշտ, ցավ, կսկիծ, **Սպանախ** (բսբ.) – բույս, շոմին, **Սպանդ** (բսբ.) – բույս, **վայրի սատապ**, **հարմալ**, **Սպանդան** – մանանեխի սերմեր, **Սպենճ** – հարկի տուրքի տեսիկ, **Սպեղոր - սպերտ. սպեղոր** – կողով, **Սպիքայ** – ձուլյ, ձուլածո կտոր, **Սպուկզուռ**, **սպունկզուռ** (բսբ.) – բույս, շանխաղող, **Սրահանգ, սրահանք 1** – զինակիր, **2** – զենք, **բանակ**, **Սքանտար**, **սքնտար** – սխտոր, **Սոխտայ**, **սոխտայ** – մահմեդական հոգևոր դպրոցի ուսանող, **Սոսմար** (կենդ.) – մողես, **Վալայ** – բրդի կտոր, **Վարալ** (կենդբ.) – թունավոր կենդանի, **Վարչամ** – փունջ-փունջ, **Վզեան**, **վզեն** (հին պրսկ.) – վնաս, **Տագ** – ճաղատ, **Տալիյան** – խիզախ, **Տախիս** (բժշկ.) – մատնաշունչ, **Տաճիկնակ** (պիլ., պրսկ.) – մորակ, **վարոց**, **խարազան** (ԱՃ՝ տաճկիկնակ), **Տամդա** – կնիք, **Տանկ** – ծանրության չափ, **Տապահակ** (պիլ. պրսկ.) – մսի խորտիկ, **Տապաստ** – մուլաքոր (ԱՃ՝ գորգ, գետնին ընկած), **Տապուր** – արևմտյան քամի, **Տառայպուլ** (թերևս պրսկ.) – դյուրավառ նյութ. վերջին շրջանում ճշգրտվել է բառիմաստը՝ երաժշտական գործիք, **Տաստիմալ** – թաշկիկնակ, **Տավալի** (բժշկ.) – երակների լայնացում, **Տատ 1** – արդարություն, **2** – օգնություն կանչելու ճիշ՝ աղաղակ, **Տարիայ**, **տարիեայ** – ծով, **Տարիչինի** – դարչին, **Տարմինայ** (բսբ.) – բույս, օշինդր, **Տարշիշան**, **տարշիշյան** (բսբ.) – ճանբակ, **Տեկ** – աքլոր, **Տիզաճ** – մթնագորշ, **Տիլպար**, **տիլպեր** – գեղունի, սիրուհի, **Տիսալար** (հվմբ. պրսկ.) – գյուղապետ, **Տիվան** – ատյան, **Տիվանպաշի** – դիվանապետ, **Տիրֆիլ** – սև պղպեղ, **Տիւան** – դիվան, դիվանատուն, **Տոպտոպայ** – թմբուկ, **Տորվանտակ** (պիլ. պրսկ.) – նորահաս միրգ, **Տուտարիք** (բսբ.) – բույս, դաշտային մանանեխ, **Տուտի** – թութակ, **Տուրտին** – դիրտ, մրուր, **Տրաշթայք** (թերևս՝ պրսկ.) (բսբ.) – բույս, պատատուկ, **Տրիֆիլ** (բսբ.) – ջրաժույղ, **Տրեմ-տրեմ** – կշռաչափ, **Տոչա** – փոքր դուլ, **Տիլայ** (բսբ.) – թուփ, դափնեվարդ, **Փագախ**, **փագախ** – անասնոց, ախոռ, գոմ, **Փագանիր** – հակաթույն, դեղթափ, **Փաթերակ**, **փեթերակ** (պիլ. պրսկ.) – փորձանք, աղետ, չարիք. **Փայան** – համետ, **փալան**, **Փալանկ** (կենդբ.) – գիշատիչ գազան, ընձառույծ, **Փալանտուզ** – համետագործ, **Փալիտ** – անմաքուր, պիղծ, գոեհիկ, **Փալկալ** – կարկին, **Փալութայ** – ուտելիք պտղահյութերից, **Փահլաւան** – դյուցազն, **Փահրեզ**, **փահրիզ** – պաս կենալ, հրաժարվել մի բանից, **Փայիզայ** – մոնղոլ խանի անունը դրոշմած տախտակ, **Փայիկ** – հետիոտն սուրհանդակ, **Փայիփառ** – նծույգ, **Փայվանթ** (կզմխս.) – ջիլ, **Փայքար** – կոիվ, վեճ, **Փանզահր** – հակաթույն, անգեղաքար, **Փանճանկուշտ**, **փանճանկուշտ** (բսբ.) – բույս, արբահամաձառ, **Փանճարայ**, **փանջարայ** – լուսամուտ, **Փաշայ** – բարձրաստիճան զինվորական, **Փաշխտիլ** – գրգռվել, շփոթվել, **Փաշայ** – կենդանիների սրունքը, **Փառչամ** – զգեստի քղանցք, **Փաս 1** – հարգ, պատիվ, **Փասպան** – պահապան, **Փատիշահ** – արքա, **Փատշահզադայ**, **փատշահզատայ** – արքայադուստր, **Փարդայ** – խոսքի ձև՝ եղանակ, տոն, **Փարուարիշ** – սնունդ, խնամք, **Փարչ** – կուժ, **Փարս** – պարսկական, **Փարսի**

աուռան, փարսիեաւռան (բւբ.) – բույս, դիվաճար, *Փարտայ, փարդէ, փարտէ, փերտա, փէրտէ* – 1. վարագույր, քող, 2. աչքի թաղանթ, *Փափասի* – պարսկական արծաթ դրամ, *Փաք* – մաքուր, անաղարտ, *Փեղամբար, փեղամբեր, փեղամպար* – մարգարէ, *Փեշրաւ* – առաջընթաց, նախընթաց, նախանշան, *Փերեզիկ, փորեզիկ, փորոզուկ* – շրջիկ մանրավաճառ, *Փերուզաճ, փերուզայ, փերուժա* – փիրուզ, *Փերչինէլ* – բնեռել, գամել, *Փէշ* – զգեստի քղանցք, *Փէշայ* – արհեստ, *Փիլադիք* – գավազան, *Փիս* – պիսակ, *Փիր* – առաջնորդ, *Փոշիման* – զղջացած, *Փուխթայ, փուխտայ* – եփած, եռացրած, *Փուշտայ* – թիկնամիս, սուկի, *Փուշտրա* – կապ, կապոց, *Փուռ 3* – փարթամ, լիքը, *Փուսթայ, փուստայ* – պիստակ, *Փուր 2* – լի, լրիվ, *Փոշի* – գլխաշոր, փուշի, *Քազմազու* – կարմբանի սերմը՝ պտուղը, *Քալ 2* – ճաղատ, *Քալամ* (բւբ.) – կաղամբ, *Քալաֆ* – պեպեն, *Քալփաթուն* – արքան, *Քահրիպար* – սաթ, *Քամ 2* – քիչ, պակաս, *Քամանդար* – նետաձիգ, *Քան 1* – հանք, հանքախորշ, *Քանկար* (բւբ.) – բույս, արտիճուկ, *Քանկարգատ* – փսխեցնող խեժ, *Քանճիտայ* (բժշկ.) – սն պեպեն, *Քաշիւ* – կապտեղ, *Քաշիսի ռուսի* (բւբ.) – բույս, լեռնակարոս, *Քաշիշ, քէշիշ* – քահանա, *Քաշք* – չորթան, *Քաչալ* – ճաղատ, *Քապար* (բւբ.) – բույս, կապրցախ, *Քապիլի-քարուլի* – աֆղանական, *Քապուս* – մղձավանջ, *Քապտի* (բժշկ.) – ջրգողություն, *Քաջօլ, քաջօլ* (թերևս պրսկ.) – բարկացած, *Քասայ* – բաժակ, *Քասնի* (բւբ.) – բույս, ճաճատուկ, *Քատի* (բւբ.) – ծառ, քատար, *Քարաք* (բժշկ.) – թարախահոսություն, *Քարժանկ* (կենդ.) – խեցգետին, *Քարխանաճի* – գործատեր, *Քարխանայ* – արհեստանոց, *Քարկարտան, քարկանտան* (կենդ.) – ոնգեղջյուր, *Քարկուզարություն* – կառավարելը, *Քարստանայ* (բւբ.) – բույս, տերևատ,, մազարիոն, *Քարւան* – քարաւան, *Քարւանսարայ* – իջևանատուն, *Քարթառ* (կենդ.) – բորենի, *Քաֆշայ* – քափ, *Քաք* – չոր հաց, պաքսիմատ, *Քաք* բզեզ (կենդ.) – լու, *Քաֆ* – քափ, *Քաֆուր* – քափուր (դեղ, սպեղանի), *Քենուխտ, քենուխտ* – ողորկ, բարի կաշի, *Քէմիագար* – ալքիմակոս, *Քըմնէ, քըմն, քմնէ* (բժշկ.) – աչքի եղջերաթաղանթի թարախային բորբոքում, *Քթան* (բւբ.) – բույս, կտավատ, *Քիթթայ, քիթթէ* – բույսի ցողուններից ստացվող խեժ, *Քիլայ* – գլանաձև կավե աման, *Քիմատ* (բժշկ.) – ջերմախյուս, *Քիմիայ* – փիլիսոփայական քար, *Քիմսայ* – միտաքսէ գործվածք, *Քիշնիճ, քիշնուճ* (բւբ.) – բույս, համեմ, *Քիչ* – սակալ, *Քիսէ* – քսակ, *Քիրմանի* – քիրմանյան, *Քիքք* – աչքի բիք, *Քմին* – դարան, ծուղակ, *Քնճուք* – (բւբ.) – բույս, քնջութ, *Քուլիչայ* – կարկանդակ, *Քունդուս* (բւբ.) – բույս, կեղծ դնձլամեր, *Քունջ* – անկյուն, *Քունտուր* – խունկ, *Քուշատ* – զվարճություն, ուրախություն, *Քուշտիկ* – գոտեմարտ, ըմբշամարտ, *Քուշտիկիր* – գոտեմարտիկ, ըմբիշ, *Քուշայ* – փողաց, նրբանցք, *Քուսել* – հրմշտել, *Քուստիկ, քուստիք, քուստուկ, կօստիկ* (հավանաբար պիլ. գոտի) – գոտի, *Քուֆտայ* – կոշովակ, *Քօթալ, քոթալ* – շքեղ թամբած ձի, *Քօշք* – վերնատուն, *Օլուֆայ* – թռչակ, ոռճիկ, *Օշնան* (բւբ.) – բույս, օշան, աղաբույս, *Ճաթր ասալիոն, ֆաթրասալիոն*

(բւբ.) – մաղաղանոս, **Ֆախրի** – խաղողի տեսակ, **Ֆաղթ, ֆաղտ** – ֆանճանկուշտ, ծառ, արբահամաճառ, **Ֆայունիա** (բւբ.) – քաջվարդ, **Ֆառահ** – ուրախություն, **Ֆառայ** – խոտ, խոտի ցողուն, **Ֆառաշ** – սպասավոր, ծառա, **Ֆարադաթ** – հանգիստ, հոգեկան անդորրություն, **Ֆարանճամուշկ** (բւբ.) – բույս, վայրի անանուխ, **Ֆարգհանդայ** – գույք՝ եկեղեցու համար, **Ֆարխութզին** (բւբ.) – տե՛ս մրտի տակ, թուփ, մրտենի, **Ֆարման** – հրաման, հրովարտակ, **Ֆարսանկ** – ֆարսախ, **Ֆարսի** – Պարսկաստան, պարսկերեն, **Ֆարֆիզ** (հնք.) – ծիրանաքար, **Ֆարֆիր** – բոսոր ծիրանաքար, **Ֆարֆիր** – բոսոր գույն, **Ֆերրֆուռ** – ճենապակի, **Ֆրս, ֆրսուս** – լայն, ընդարձակ, **Ֆիլի** – մոխրագույն, **Ֆիդան, ֆեդան, ֆդան, ֆրդան** – ողբ, սուգ, **Ֆլուս** – լուծողական դեղ, **Ֆնտու** – գրաստների հիվանդություն, **Ֆուվա** – հեկեկանք, հեճկլտանք, **Ֆունկի** – ֆրանսերեն, **Ֆրիաթ, ֆրիատ, ֆրիադ, ֆրեաթ, ֆերեաթ, ֆերեադ, ֆրրաթ, ֆրրիաթ** – ողբ, բողոքի ձայն, **Ֆրեսայի** (թերևս պրսկ.) – մուգ կանաչ ոսկեփայլ երանգով:

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2023.1-53>

Գրականություն

1. Աճառյան Հ., Հայոց լեզվի պատմություն, առաջին մաս, Երևան, 365 էջ:
2. Հովհաննիսյան Լ. Շ., Հայերենի իրանական փոխառությունները, Երևան, 1990, 303 էջ:
3. Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Հ. Ս., Միջին հայերենի բառարան, հ. Ա, Երևան, 1987, 419 էջ:
4. Ղազարյան Ռ. Ս., Ավետիսյան Հ. Ս., Միջին հայերենի բառարան, հ. Բ, Երևան, 1992, 409 էջ:
5. Մուրադյան Մ. Հ., Ակնարկներ միջին գրական հայերենի պատմության, Երևան, հ. Ա, 496 էջ:

Персидские заимствования в среднеармянском языке

Тереза Шахвердян

Резюме

Ключевые слова: *внешнее средство пополнения словарного запаса, прямое и опосредованное проникновение слов, частотность заимствованных слов, сферы употребления, армяно-персидские омонимы, иноязычно-персидские омонимы*

Словарный запас – это не застывшая реальность, а живой организм, который постоянно претерпевает изменения. С помощью заимствованных новых слов, обогащается словарный запас. В армянском языке, согласно «Коренному словарю» Г. Ачаряна, больше всего заимствований было из персидского языка – 1411. В статье рассматриваются персидские заимствования в среднеармянском языке по данным «Среднеармянского словаря», который включает языковой материал, засвидетельствованный в самостоятельных и переводных произведениях XII-XVI в., а отчасти XVII века. Исследования подтверждают, что арабские заимствования стоят на первом месте среди среднеармянских заимствований, хотя персидских заимствований немало, но они на втором месте – 1037. Число неофициальных заимствований из персидского – 1020, из древнеперсидского 22 слова перешли в среднеармянский язык. Впрочем, авторы словарям имеют некоторые сомнения по поводу источником заимствований. Особенно большое количество персидских заимствований осуществилось через посредничество арабского языка и составляет около 400 слов. Имеется большое число персидско-турецких заимствований, их количество составляет 96. Количество персидско-арабских заимствований составляет 13 слов, турецко-персидских – 20 слов, древнеперсидских – 22, «вероятно» персидских – 24. Схема трехязычных заимствований следующая: персидско-арабско-турецкие – 2, арабско-персидско-турецкие – 94, арабско-турецко-персидские – 28, турецко-арабско-персидский – 1. Эти заимствования были реализованы по необходимости и охватывают различные области: астрономию, медицину, ботанику, фармацию, зоологию и т. д. Интересны и омонимы – около 70 слов, которые имеют один и тот же корень, разные корни и пары слов, заимствованные из иностранных языков, иногда могут быть трехсложными.

Persian Borrowings in the Middle Armenian Language

Tereza Shahverdyan

Summary

Key words: *external means of vocabulary enrichment, direct and mediated word penetration, their frequency, spheres, homonyms in Armenian-Persian and Persian-other languages*

Vocabulary is a living organism and not a frozen reality which is constantly undergoing changes. New words are introduced and vocabulary is enriched. In Armenian, according to H.Acharyan's "Root Dictionary", a great number of borrowings were taken from Persian language – 1411. The article examines the Persian borrowings in Middle Armenian, according to the Middle Armenian dictionary, which includes the linguistic material evidenced in independent and translated works of the 12th-16th centuries, and partly of the 17th century. Studies confirm that Arabic borrowings are in the first place among Middle Armenian borrowings, although Persian borrowings are not few, but they are in the second place, they are 1037 in number. The number of informal borrowings from Persian is 1020, from Old Persian 22 words have passed into Middle Armenian. Authors express doubt about their origin of being Persian. A Particularly large number of Persian borrowings through Arabic is around 400 words. There are a large number of Persian-Turkish loanwords, their number is 96. The number of Persian-Arabic borrowings is 13 words, Turkish-Persian – 20 words, from Old Persian – 22, "probably" from Persian – 24.

The pattern of trilingual borrowings is as follows: Persian-Arabic-Turkish – 2, Arabic-Persian-Turkish – 94, Arabic-Turkish-Persian – 28, Turkish-Arabic-Persian – 1. These borrowings were made out of necessity and cover various fields: astronomy, medicine, botany, pharmacy, zoology. Homonyms are also interesting – about 70 words, have the same root, different root and word pairs borrowed from foreign languages and may sometimes be of three-syllable construction.

Ներկայացվել է 14.04.2023 թ.

Գրախոսվել է 30.04.2023 թ.

Ընդունվել է տպագրության 25.05.2023 թ.